

**TURAR KOCOMBERDİYEV’İN “KÖLÇÜKTÖĞÜ AY” ADLI
ESERİNİN DEĞERLER AKTARIMI AÇISINDAN İNCELENMESİ**

**THE ANALYSIS OF TURAR KOCOMBERDIYEV’S WORK NAMED
“KÖLÇÜKTÖĞÜ AY” IN TERMS OF VALUE TRANSFER**

*Gül Banu DUMAN**

*Cansu TAPTAP***

Özet:

Çağdaş Kırgız edebiyatı, Sovyet dönemi ve bağımsızlık sonrası dönemde büyük farklılıklar göstermektedir. Sovyet döneminde sosyal ve siyasi hayatın yanı sıra edebî hayatta da Sovyet ideolojisi baskın durumdadır. Geleceği şekillendirecek olan çocuklar ve dolayısıyla çocukların psiko-sosyal gelişiminde önemli bir yer tutan kitaplar, bu ideolojinin egemenliği altındadır. 20. yüzyıl Kırgız çocuk edebiyatı sahasında “Kölçüktöğü Ay” (Gölcükteki Ay) adlı eseri ile büyük bir yankı uyandıran Turar Kocomberdiyev önemli çocuk edebiyatı şairlerinden biridir. “Kölçüktöğü Ay” eseri, şaire “en iyi lirik şair” unvanını kazandırmıştır. “Kölçüktöğü Ay” yayımlandığı andan itibaren herkesin takdirini kazanan şair, eserinde yaratılmak istenen Sovyet tipine hâkimdir. Eser, toplumun ileri seviyeye erişmesine katkıda bulunacak birey modelini, değerler kazanımıyla çocuklara aşılama çalışmaktadır. Şair, sade ve etkili bir anlatım tarzıyla didaktizmi başarılı bir şekilde bütünlüştürmüştür. Bu çalışmada, Turar Kocomberdiyev’in “Kölçüktöğü Ay” adlı eseri “sevgi, hoşgörü, empati, yardımlaşma, çalışkanlık, sorumluluk, dürüstlük, arkadaşlık-dostluk” değerleri bakımından incelenmiştir. Çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi esas alınarak yapılmıştır. Eserde tespit edilen değerler, örneklendirilerek yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Turar Kocomberdiyev, Kırgız Çocuk Edebiyatı, Değerler Aktarımı.

Abstract:

Contemporary Kyrgyz Literature differs greatly between the Soviet period and the post-independence era. The dominance of the Soviet ideology can be felt not only in social and political spheres but also in the realm of literature during the Soviet period. Children, who will shape the future, and consequently books, which hold an important place in the psycho-social development of children, are under the hegemony of this ideology. Turar Kocomberdiyev, who left a great impact on the field of 20th-century Kyrgyz children’s literature with his work titled “Kölçüktöğü Ay” (The Moon in the Pond), is among important children's poets. His work

* Yrd. Doç. Dr., Bülent Ecevit Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü – Zonguldak gulbanuduman@gmail.com

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi – Zonguldak

"Kölçüktöğü Ay" won him the title of "best lyric poet." The poet, who gained approval from all fronts after "Kölçüktöğü Ay" was published, has excellent command over the desired Soviet-type in his work. The work strives to instill into children an individual model that will assist in carrying society to higher levels through value acquisition. The poet integrated didacticism with a simple and effective narrative style.

In this study, Turar Kocomberdiyev's work titled "Kölçüktöğü Ay" was examined with regards to the values of "love, tolerance, empathy, solidarity, hard work, responsibility, integrity, friendship-camaraderie." Data for the study was obtained using the document analysis as a qualitative research method. Examples were given and interpreted for values detected within the work.

Key words: Turar Kocomberdiyev, Kyrgyz Children's Literature, Values Transfer.

GİRİŞ

Günümüzde çocuk, gün geçtikte popülaritesini arttıran kavramlardan biri haline gelmiştir. Geleceği şekillendirecek olan çocuk, bir kavram olarak edebiyat sahası içerisinde de önemli bir yer edinmiştir. Durum böyle olunca çocukların bilişsel, duyuşsal ve psikomotor gelişimini destekleyen çocuk edebiyatı eserleri de artış göstermektedir.

Çocuk edebiyatı, edebiyattan bağımsız olmayıp onun bir parçasıdır. Varlığı; masal, tekerleme, bilmece gibi türler aracılığıyla sözlü edebiyat dönemine kadar uzanmaktadır.

Çocuk edebiyatı, hedef kitlesi çocuk olan onları eğlendirirken aynı zamanda bir şeyler öğreten, çocuktaki edebi zevki temellendiren bir edebiyat olarak varlığını sürdürmektedir. Çocuğun anlama ve anlatma becerisini güçlendiren, hayal âlemini genişleten bir edebiyattır. Çocuk edebiyatı sahasında verilen her eser, onu hayata hazırlamakta ve çocuğu türlü donanımlara sahip hale getirmeyi amaçlamaktadır. Bu noktada, değerler eğitiminin gerekliliği ön plana çıkmaktadır.

"Çocuk edebiyatı alanındaki eserlerin edebî zevk edindirme, okuma alışkanlığını kazandırma, hayal gücünü genişletme, düşünme melekelerini geliştirme gibi türlü işlevlerinin yanında önemli bir işlevi de değer eğitimiye katkıda bulunmasıdır" (Yılmaz, 2013, s. 185).

Değer, bireye hayatı anlamlandırma çabası içinde kılavuzluk eden ve aynı zamanda toplumsal denetimi sağlayan en önemli unsurlardan biridir.

"Değer; bir toplum, bir inanç, bir ideoloji içinde veya insanlar arasında kabul edilmiş, benimsenmiş ve yaşatılmakta olan toplumsal,

insani, ideolojik veya ilahi kaynaklı her türlü duyuş, düşünüş, davranış, kural ya da kıymetlerdir” (Çelikkaya, 1996, s. 168).

Çocuğa yaşamı boyunca sahip olacağı, karşılaştığı olay yahut durumlarda varlığına ihtiyaç duyacağı değerler, çeşitli yollarla kazandırılmaktadır. Çocuk edebiyatı eserleri bu bağlamda etkili bir role sahiptir. Ancak eserler aracılığıyla birtakım değerler çocuğa sunulurken kullanılan kanal kadar kullanılan dilin işlevi de önem taşımaktadır. Dil, didaktik işlev taşımaları fakat direkt yolla verilen öğretilerden ziyade çocuğa keşfetme imkânı sunmalıdır. Çocuk, kazandırılmak istenen davranışa örtük iletilerle yönlendirilmelidir. Aksi bir tutumda eser, çocuğun bakış açısını yansıtmayacak ve çocuğu uzaklaştıracaktır. Şair ve yazarlar her ne kadar bir yetişkin olsa da okuyucusunun çocuk olduğunu unutmamalıdır.

“Çocuk kitaplarında eğitsellik kaçınılmazdır. Özellikle gelişmekte olan toplumlarda, eğitsel öğeler sadece kitaplarda değil, yaşamın her konumunda yer almak durumundadır. Çünkü eğitimle çocuğa, dünyanın en zor uğraşı olan yaşama sanatıyla ilgili ipuçları sunulmaktadır. Eğitim, yaşamla çocuk arasında bir tür göbek bağı işlevi görmektedir” (Erdal, 2009, s. 3).

Okuyucu bazında çocuklarla yetişkinleri aynı kefeye koymak yanlıştır. Çünkü çocuklar ile yetişkinlerin ilgi ve ihtiyaçları birbirinden farklıdır. Çocuğun algılayışı yetişkinlerden farklı seyreder. Yetişkin, yaşama dair türlü tecrübelerinin üzerine her geçen gün bir yenisini eklerken çocuk, henüz hayatın başındadır. *“Çocuk, doğuştan getirdiği süresiz oyun ihtiyacı, sınırsız merak duygusu, zengin hayal gücü ve özgün sözcük üretimiyle yetişkinlerden ayrılır”* (Şimşek, 2014, s. 13).

Çocuklara yönelik eserlerde onların merak duygusu kamçılanmalı, hayal gücü geliştirilmelidir. Çocuğun doğuştan sahip olduğu estetik duygu geliştirilmeli, köreltilmemelidir.

Bu çalışmada Kırgız çocuk edebiyatının önemli isimlerinden birisi olan Turar Kocomberdiyev’in “Kölçüktöğü Ay” adlı ilk şiir kitabında yer alan şiirler değerler aktarımı açısından ele alınmış, öne çıkan değerler eserden seçilen şiirlerle örneklendirilmiştir. Şiirlerinde yer verdiği son derece dinamik, öğrenmeye meyilli, estetik zevke sahip ve anlayışı güçlü çocuk tipleriyle Turar Kocomberdiyev, Kırgız çocuk edebiyatı sahasında dikkatleri üzerine çekmektedir. Bu başarısını, 1961 yılında kaleme aldığı “Kölçüktöğü Ay” adlı eserine borçludur.

Çocuk edebiyatı içerisinde devrim etkisi yaratan Kocomberdiyev’in eseri, inandırıcılık zemini üzerinde eğlendirici ve düşündürücü unsurlarla şekillendirilmiş bir olaylar örgüsüne sahiptir. Şair, eserinde uzun ve karmaşık tasvirlerden kaçınarak çocuktaki merakı tetikleyici tasvirleri, tamlamaları kullanmıştır. Çocuğun heyecanı diktelerle kesilmemiştir. Şiirler didaktizmin ağır havasından uzakta, düşünmeye ve doğruyu keşfetmeye

yönlendirici bir atmosferde kaleme alınmıştır. Şairin mizahî diyaloglara dayanan üslubu, çocuğu esere yaklaştırmaktadır. Bu sebeple birtakım değerlerin edinimi, etkili şekilde gerçekleştirilmektedir. Nitekim Şimşek (2014, s. 101), çocuklara sevgi, çalışkanlık, doğruluk, adalet, yardımseverlik, şefkat gibi evrensel ve ahlaki değerlerin keşfettirilmesi ve ideolojik fikirlerin dayatılmaması gerektiğini ifade eder.

1. DEĞERLER EĞİTİMİ VE KIRGIZ ÇOCUK EDEBİYATI

Bireyleri yahut toplumları birleştiren sahip oldukları değerler sistemidir. Bireyin içselleştirdiği bu değerler sistemi, onun davranışlarına yön verir. Seçimlerini etkileyerek onun diğer bireylerle olan iletişimine yansır. Kurduğu iletişimin kalitesini, toplumsal hayata sağlayacağı katkıları, doğruyu, yanlışı, ahlaka uygun olup olmayana değerlendirmede yardımcı olur. Bireyin yaşam alanında böylesine geniş bir etkiye sahip olan değerler, onun toplum içerisindeki yerini belirler.

“Değer; insanların ruhî, ahlaki, sosyal veya güzellik bakımından sahip olduğu yüksek ve yararlı bir özelliktir” (Bahar, 2009, s. 64). Çünkü “Adalet, barış, dayanışma, doğruluk, dürüstlük, özgüven, sorumluluk, yardımseverlik” gibi evrensel kavramları kendi değer yapısı içerisinde anlamlandıran birey, hem toplumdaki değer yargısına katkıda bulunacak hem de kendi yaşamında refaha ulaşacaktır. Sosyal denetimi sağlayan, bireyleri düşünsel âlemde birleştirici yahut ayırıcı özellikler gösteren değerlerin edinimi, yaşam boyunca devam etmektedir. Bu da değerler eğitimini kaçınılmaz hale getirmektedir. Sınırlılığı olmayan bu sürecin planlı ve sistemli bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir.

“Gelişme ve yetiştirme çağındaki çocukların dil düzeyine, duygu ve düşünce dünyasına, anlama ve kavrama becerilerine seslenen edebiyata çocuk edebiyatı diyoruz. Edebiyat, çocuğun zevk ve güzellik duygusu bakımından gelişmesine zemin hazırlar. Doğrudan doğruya çocuğu eğitmek amacıyla vücuda getirilmese de çocukta olumlu etki ve izlenimler bırakmayı hedefler” (Şimşek, 2002, s. 32).

Fakat Sovyet dönemi Kırgız çocuk edebiyatına bakıldığında bunun tam aksi bir durum görülmektedir. O dönemde kaleme alınan birçok eser, doğrudan doğruya çocuğu rejimin belirlediği kural ve değer yargılarına göre eğitmeyi amaçlamaktadır. Bu tutumda amaç, bireysel bir gelişim değil istenilen profile uygun bireyler yetiştirmektir.

Temellerinin aile içerisinde atıldığı değerler eğitimi, çocuğun bir parçası olduğu toplum ile kendisi arasında kuracağı bağın seyrini etkilemektedir. Nitekim Sovyet döneminden önceki dönemlerde milli kültürü derinlemesine barındıran, sözlü geleneğe dayalı çocuk folklor ürünleri, Sovyet döneminde hoş karşılanmamıştır. Bu ürünlerin ortadan

kaldırılmayacağı anlaşılınca Kırgız yazarlar tarafından Sovyet ideolojisine göre yorumlanarak tekrar kaleme alınmıştır.

“Çocukların okuması için önerilen eserler değer aktarımı açısından hem toplumun beklentilerini karşılamalı hem de gelecekte bireyi kendisi ve yaşadığı toplumla barışık, başka kültürlerin farklılıklarına da hoşgörü ile bakmayı sağlar nitelikte olan eserler arasından seçilmelidir” (Karatay, 2010, s. 946).

Bireyde birtakım değerlerin gelişimi aile ve okulun yanında farklı araçlarla da desteklenmelidir. Edebiyat, temel değerlerin edinimi için oldukça etkili bir kaynaktır. Ancak bu kaynak, doğru şekilde işlendiği zaman etkili olmaktadır. Her çocuk edebiyatı eseri başarılı olmayabilir. Kırgız edebiyatının oluşum yılları içerisinde kaleme alınan bazı eserlere bakıldığında müellifinin çocuk pedagojisinden bihaber olması, yaş gruplarını ruh âlemi ve dil özellikleri bakımından dikkate almadan eserler vermesi gibi sebeplerle başarısız olarak nitelendirildikleri görülmektedir. Eserin vermek istediği mesaj ne olursa olsun çocuğun hazırbulunuşluğu ve yaş aralığı dikkate alınarak kaleme alınmalıdır.

Toplumda nitelikli bireyler oluşturulması için öncelikli hedef, bireyin edinmesi gereken temel değerlerin, sağlıklı bir sistemle bireylerin kişiliğine kodlanmasıdır. Bu kodlama için en verimli dönem, çocukluk yıllarıdır. Temel değerlerin edinimi, birey olma yolunda ilerleyen çocuğun güçlü ve sağlıklı bir kişiliğe sahip olmasına yardımcı olacaktır.

"Bir toplumun devamında olduğu kadar gelişmesinde de millî, ahlaki değerlerinin yeni nesillere iyi bir şekilde aktarılması belirleyicidir" (Şener, 2013, s. 2505-2506).

"Eğitim, belirlenen amaçlar doğrultusunda bireyi yetiştirme süreci olarak tanımlanabilir. Bu süreçte kazanılan bilgi, beceri, tutum ve değerler bireyin karakterini farklılaştırır. Karakteri gelişen, bilgi ve beceriler ile donatılan birey ise, toplumsal yapı üzerinde olumlu değişimler meydana getirir" (Yazıcı, 2006, s. 500).

Sosyal sistem içerisinde yüceltilen değerler, bireye türlü yollarla aşılanmaktadır. Çocukların verilen değerleri içselleştirmesine yardımcı olabilecek en etkili araçlardan biri, onlar için özel olarak hazırlanmış kitaplar olacaktır.

"Eğitim değerlerine yer veren çocuk kitaplarının kullandığı üslup çok önemlidir. Kitaplarda, yoğun bir öğretim ve bilgi verme hedeflenirse çocuk, kitaptan sıkılabilir. Eğer çocuk kitapları okul kitaplarının yerini almaya kalkar, kendini yardımcı ders kitabı gibi duyumsatırsa daha o yaşlarda çocuk yitirilmiş olur" (Erdal, 2009, s. 3).

Ancak aile, öğretmen, yazar/şair vb. kaynaklar ancak bu konuda yol gösterici bir role sahip olabilir. Bu değerleri benimseyecek olan yine bireyin kendisidir.

Bireylerin değer yargıları, zamanın etkisiyle değişim gösterebilir. Yahut öncelik sıralamasında yerleri değişebilir. Değerler, kendi içinde türlü kombinasyonlar sergileyebilirler. Bu sıralama bireysel farklılıklar gösterebileceği gibi kültürel farklılıklar da gösterebilir; çünkü toplumun bir parçası olan bireyin değer öncelikleri, içinde bulunduğu kültürel ortamla ilgilidir.

Uygur (2011, s. 156), ihtilaller ve devrimler gibi toplumu doğrudan etkileyen müdahaleler olduğunda toplumun yeniden yapılanmasına yönelik mühendislik çalışmalarına ihtiyaç doğduğunu ve yeni yönetimin yeni insan tipini topluma benimsetmek için aydın kesimin desteğinden faydalandığını belirtmektedir. 1917 devriminden sonra da yeni yönetim sadece Kırgızistan'da değil tüm Sovyetler Birliğinde toplumu yeni iktidar anlayışına göre şekillendirmek için mühendislik, mimarlık faaliyetlerine girişmiştir. Toplumun yeniden dizayn edilmesinde en önemli görevi de edebiyatçılar üstlenmiştir.

Kırgız edebiyatının Sovyet rejimiyle tanıştığı dönemde edebiyat, bir propaganda aracı olarak görülmüştür. Daha önceki dönemde çok da üzerinde durulmayan çocuk edebiyatı bu dönemde büyük ilgi görmüştür.

“Sovyetler döneminde, okul öncesi çocuklara, okul çağındaki küçük, orta ve ileri yaştaki çocuklara hitaben eserler basılmasına dikkat edilmiştir. Her yaştan çocuklar için geleceğin Sovyet tipi insanını şekillendirecek eserler, kaleme alınmıştır” (Duman, 2016, s. 2).

Çocuk edebiyatı sahasında verilen eserlerde Sovyet rejimi ile son derece uyumlu, bu düzenin temellerini sağlamlaştırarak devamlılığını sağlayacak çocuk tipleri yer almıştır. Sovyet ideolojisine hizmet eden değerlere sıklıkla yer verilmiştir. Sovyet sisteminin bir getirisi olan kolhoz reformunun halk tarafından benimsenip bu çiftliklerin işletilmesi için “emeğe” yani çalışkanlığa, pionerler arasındaki bağlılığı güçlendirmek için dostluğa-arkadaşlığa, çocuklara içinde bulunduğu çevreyi tanıtmak ve sevdirmek amacıyla doğa sevgisine yönelen eserler kaleme alınmıştır. Çünkü ancak ortak değerlere sahip olan bireyler toplumsal bir bütünlük sağlayabilirler.

2. “KÖLÇÜKTÖGÜ AY” (GÖLCÜKTEKİ AY) ADLI ESERDE DEĞERLER AKTARIMI

Kırgız şair Turar Kocomberdiyev'in “Kölçüktögü Ay” (Gölcükteki Ay) adlı eseri çocuklara yönelik şiirlerden oluşmaktadır. Yayımlandığı dönem içerisinde gerek okuyucuda gerek çocuk edebiyatı sahasında büyük

bir etki bırakmayı başarmıştır. Öyle ki bu eseri vesilesiyle şair, kısa sürede ün sahibi olmuş ve “en iyi lirik şair” olarak anılmaya başlamıştır.

“Turar Kocomberdiyev’in şiir sahasına girmesi Kırgız edebiyatı tarihindeki büyük olaylardan biridir. Bunun sebebi, ilk önce yirmi yaşındaki bir gencin çekinmeden büyüklerin yoluna emin bir şekilde devam etmesi, ikincisi daha yolun başındayken Kölçüktöğü Ay adlı kitabıyla muasırları için sürpriz olarak, tanınmış şairlerin dikkatini çekerek o güne kadarki çocuk edebiyatı geleneğinde bir dönüm noktası, bir devrim yapmış olmasıdır ki bu onun edebi hayatının ve hatta bütün şiir alanının başarısı olmuştur” (Akmataliyev, 2002, s. 641).

Eser, her biri ayrı ayrı adlandırılmış 4 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm “*Böböktördün Suroosu*” (Bebeklerin Sorusu), ikinci bölüm “*Cükön*” (Cükön), üçüncü bölüm “*Sugalak Mışık*” (Obur Kedi), dördüncü bölüm ise “*Kalptar*” (Yalanlar)dır. Bu bölümlerde toplam 50 adet şiir bulunmaktadır.

Şiirler, tamamen çocuğun bakış açısına, onun hayatı anlayış ve algılayış tarzına uygun bir biçimde, sade ve içten bir üslupla kaleme alınmıştır. Şiirler yapmacık söylemlerden ve didaktizmden uzaktır. Bir çocuk için ilk etapta önem taşıyan ses ve uyumdur. Kafiye, çocuğu şiire adapte eden unsurların başında gelmektedir. Kocomberdiyev’in şiirleri ise adeta bir ritim içerisinde birbiriyle son derece uyumlu olarak kullanılmış kelimelerden meydana gelmektedir.

Kocomberdiyev’in “Kölçüktöğü Ay”ı değerler eğitimi açısından zengin bir eserdir. Şiirlerde yer alan çocuk tipleri “sevgi, saygı, çalışkanlık, empati, yardımseverlik, hoşgörü, dürüstlük” gibi temel değerleri -çeşitli olaylar yahut durumlar aracılığıyla- edinmiş bir profil çizerler. Şair, değerler eğitimi çocuğa sezdirmeden yapar. Değerlere karşılık gelen terimler, şiirler içerisinde sözcük olarak geçmez. O, temel değerleri çocuğa temalarla vermeye çalışır. Yani hazır bir şekilde sunmaz, onların keşfederek ulaşmasını sağlar.

“Turar Kocomberdiyev her şeyden önce kabiliyetli çocuk şairi, usta lirik, iyi bir peyzajist ve yenilikçidir” (Akmataliyev, 2002, s. 658).

Şairin eserini kaleme aldığı yıllar düşünülecek olursa Sovyet ideolojisinin hüküm sürdüğü dönemlere denk geldiği görülmektedir. Sovyet döneminin; çocuk edebiyatına yönelen, yazar ve şairlerin eserlerini direktiflerle yönlendiren, eskiyi yok eden yeniyi hâkim hâle getiren havası birçok esere tesir etmiştir. Öyle ki partinin desteğini alabilmek amacıyla yazar ve şairler tarafından partinin ideolojisine uygun şekilde yaratılan çocuk tipi, çocuk edebiyatı eserlerinde yerini almıştır. Böyle bir dönemde Kocomberdiyev’in de düzene ayak uydurması doğaldır; fakat şair yalnızca partinin öne çıkarılmasını istediği değerleri değil evrensel değerleri de

şiiirlerinde işlemiştir. Nitekim onun şiiirlerindeki çocuklar yeni düzenle uyumlu ve temel değerleri edinmiş tiplerdir.

Sovyetlerin dil ve eğitim politikalarını ele aldığı yazısında Karabulut (2009, s. 72), yürütülen çarpık politikaların eğitimle dolayısıyla da ders kitapları ve edebi ürünlerle nasıl normalleştirildiğine dikkat çekmektedir. Bu çarpık politikalarından biri olarak kolhozlaşma örneğini verir. Kolhozlaşma sürecinin sancılarının edebi eserlerle nasıl da meşru ve normal bir süreç gibi gösterildiğini anlatan Karabulut, "*Hayat her şeye rağmen devam etmektedir ve en güzel erdem dostluk, kardeşlik, saygı, yardımlaşma, çalışkanlık, paylaşma vs.dir. Oysa gerçek hayatta durum hiç de kitaplarda anlatıldığı gibi değildir.*" (2009, s. 72) sözleriyle ders kitaplarında ve edebî eserlerde gerçek hayatla örtüşmeyen yeni nesle aktarılmak istenen değerlere dikkat çeker. Genel anlamıyla düşünüldüğünde "dostluk, kardeşlik, saygı, yardımlaşma, çalışkanlık, paylaşma vs." erdemler, her toplumda bulunması gereken evrensel değerlerdir. Buradaki sorun Sovyetler Birliği'nde edebî eserlerde okuyucuya aktarılan değerlerin farklı uygulamaların ve gerçek hayatın farklı olmasından ve bir anlamda edebî eserlerde okuyucunun zihninde güllük gülistanlık yapay bir dünya inşa edilmesinden kaynaklanmaktadır.

Kocoberdiyev'in "Kölçüktöğü Ay" adlı kitabındaki şiiirler incelendiğinde "*sevgi, hoşgörü, yardımseverlik, dürüstlük, çalışkanlık, sorumluluk, arkadaşlık-dostluk, cesaret*" gibi değerlerin ön plana çıktığı görülmektedir. Bu değerler, Karabulut'un dikkat çektiği üzere o dönem şartlarında gerçek hayatla uyuşmayan değerler olsa da çocuk eğitiminde önemli olan ve çocuk kitaplarında yer alması gereken değerlerdir.

2.1. Sevgi

Sevgi, insanlara bahşedilen en yüce duygulardan biridir. Hayatı anlamlı hale getiren, insanın içindeki yalnızlık duygusunu ortadan kaldıran bütünleştirici bir duygudur. Aynı toplumda var olan bireyleri yakınlaştıran önemli bir değerdir.

Sevgi; insan, hayvan, nesne yahut tabiat sevgisi olarak geniş bir yelpazeye sahiptir. Çünkü sevmek de sevilme de bir ihtiyaçtır. İnsan, içindeki sevmek arzusunu canlı veya cansız ayırt etmeden bir somutluğa kavuşturmak ister. Bu sebeple tabiat, insan, hayvan gibi kavramlarla sevgi kavramını birleştirir.

*"Eşke çıkıp külümsüröyt/Dışarı çıkıp gülümseyerek
Kanatbektin babası./Kanatbek'in babası.
-Beri çıkçı, tentek çürpöm,-/Buraya çıksana, afacan yavrum.
Ay tuuptur karaçı!/Ay doğmuş baksana!
-Körsöt, ata kana aydın/-Göster, baba hani ayın
Kiçinekey balası?/ Küçücük yavrusu."*

(Kocoberdiyev, 1977, s. 5)

“Aydın Balası” (Aydın Yavrusu) adlı şiirde babası gülümseyerek gökteki ayı görmesi için çocuğunu dışarıya çağırılmaktadır. Babasının çocuğu tabiat sevgisine yönlendirdiği görülmektedir. Çocukta yalnız insanlara karşı değil doğaya karşı da bir farkındalık oluşturmak istenmektedir. Doğaya yönelen çocuğun gözlem yeteneği artacak ve çocuk sosyal hayatında iyi bir analiz yapabilme şansı yakalayacaktır.

Türlü öğretilerin çocuğa aktarımında en etkili yollardan biri, rol-model oluşturmaktır. Çünkü çocukların öğreniminde taklit yoluyla öğrenme önemli bir unsurdur. Öğrenmede sözden ziyade uygulama etkilidir. Babasının da çocukla birlikte gülümseyerek ayı izlemesi, çocukta doğa bilincini oluşturmaya yönelik olarak atılan etkili bir adımdır. Çocukların soyut anlatımlardan uzaklaşıp doğrudan deneyim kazanmaları ilgilerini artırıcı ve meraklarını teşvik edicidir. Bu yüzden baba, onun doğrudan tabiat unsuru ile etkileşime geçmesine olanak sağlamıştır. Çocuk da heyecan içinde ayı görmek istemektedir. Bu tablo, bir Sovyet direktifinin vücuda gelmiş halidir. Çünkü parti, şair ve yazarlardan çocuğu doğaya ve doğa sevgisine yönlendirmelerini istemektedir. Öte yandan doğa sevgisi, her insanda bulunması gereken evrensel bir değerdir.

*"Adıl külüp kubanat:/Adıl gülüp seviniyor:
-Eey! Bayke, karasañ,-/Hey! Ağabey, baksana,
Tigi mışık sugalak/ Öteki obur kedi
Öz kuyruğun çıkkan dep,/Kuyruğunu fare diye
Tegerenet kubalap./ Kovalayıp yuvarlanıyor."*

(Kocomberdiyev, 1977, s. 22)

“Sugalak Mışık” (Obur Kedi) adlı şiirde, çocuğu toplumsal ortamlara hazırlamada önemli bir yere sahip olan hayvan sevgisinin işlendiği görülmektedir. Hayvan sevgisi; çocukta “paylaşma, hoşgörü, empati” gibi değerleri perçinlemektedir. Çocuğun kendisi gibi olmayan bir varlığa karşı duyacağı sevgi, onun diğer bireylerle kuracağı iletişime etki edecektir. İnsanlara karşı da sevecen olmasını ve dostluk-arkadaşlık gibi bağlarını güçlü tutmasını sağlayacaktır. Çocuğun hayvanlarla kurduğu iletişim, onun çevresiyle kuracağı iletişimin kalitesini belirleyen bir ölçüt olacaktır. Hayvan sevgisi çocuğa, varlığa saygı duymayı öğretecektir.

Şiirdeki çocuk tipi, kendi kuyruğunu kovalayan bir kediyi görünce neşe içinde ağabeyine göstermek istemektedir. Bu onun için eğlenceli bir durumdur. Ağabeyini de bu neşesine ortak etmek istemektedir. Bu tavırla çocuk, yalnız kendisinin değil çevresindeki bireylerin de hayvan sevgisi gibi bazı değerlerde bilinç sahibi olmasına ve farkındalık kazanmasına sebep olmaktadır.

2.2. Hoşgörü

Hoşgörü, insanın kendi düşünce âleminin sınırlarına takılı kalmaması demektir. Kendi düşünceleriyle çelişse dahi karşısındakinin fikirlerine saygı duymasıdır. Hoşgörünün derecesi, insanın tahammül çizgisini belirler. Toplumdaki birliği sağlamak için hoşgörüyü ihtiyaç duyulmaktadır. İnsanlar birbirini anlamalı, anlayışla karşılaşmalıdır.

"Empati, alçakgönüllülük, merhamet" gibi duygular hoşgörünün getirdiği değerlerdir. Çünkü insanın anlayış gösterebilmesi için bir an için de olsa karşısındaki gibi düşünebilmesi gerekir. Kendisini onun yerine koyarak duruma yahut olaya bir de karşı tarafın gözünden bakması gerekir.

*"Eçkilerdi sabasañ,-/Keçileri pataklarsan,
Caman eken debeybi./Kötü imiş demezler mi?
Cakşı bala urbastan,/ İyi çocuk vurmadañ,
Aga cem, çöp berbeybi./ Ona ot, yem vermez mi?"*

(Kocomberdiyev, 1977, s. 8-9)

"Berdi Cakşı Balabı?" (Berdi İyi Çocuk Mu?) adlı şiirde hoşgörü ve empati teması işlenmektedir. Daha şiire geçmeden başlıkta dahi karar çocuğa bırakılmıştır. İyi yahut kötü bir çocuk olduğuna şiiri okuyan çocuk karar verecektir. Şair, çocuğa gerekli ipuçlarını vererek gizil şekilde onun değer edinimine katkıda bulunmaktadır.

Şiirdeki çocuk tipi, elindeki sopayla keçilere vurarak eğlenmektedir. Fakat annesini görünce hatasını fark edip bir daha yapmayacağını dile getirmektedir. Çocuk, henüz annesi tek kelime etmeden yaptığının yanlış olduğunu kabul etmektedir. Annesinin ılımlı, pekiştirici tavrı çocuk için olumlu bir yönlendiricidir. Hayvanlara vurursa herkesin onu kötü çocuk olarak göreceğini, iyi çocukların ancak hayvanlara yiyecek verip onları koruyanlar olacağını söylemektedir. Burada vermek istenen mesaj, hayvanlara zarar vermenin yanlış bir tutum olduğudur.

*"Maktanam dep Kekige,/Övüneceğim diye Keki' ye,
Körgözöm dep Bekige,/Göstereceğim diye Beki' ye,
Atın cazdı Üsöyün/Adını yazdı Üsöyün
Ak dubaldın çetine./Beyaz duvarın kenarına.
Aga ayttı Azat kız:/Ona söyledi Azat Kız:
-Köödön çiyse cakşıby/-İsle çizilse iyi mi
Senin dağı Betiñe?/Senin de yüzüne?"*

(Kocomberdiyev, 1977, s. 9)

Sevgi deryası elbette çok geniştir. Bunu canlı varlıklarla sınırlandırmak mümkün değildir. Alemdeki her şeye sevgi beslenebilir. Sevgi, beraberinde koruma duygusunu da getirir.

Şiirde arkadaşlarına göstermek arzusuyla duvara adını yazan çocuk tipine, empati yapma davranışı kazandırılmak istenmektedir. Çocuğun

duyguları duvara yansıtılıp nasıl ki kendisinin yüzüne yazı yazılması hoşuna gitmez ise aynı şekilde duvarın da hoşuna gitmeyeceği söylenmiştir. Bu davranışının doğru olup olmadığı yine okuyucuya bırakılmıştır. Elbette çocuğun bu davranışı hatalıdır. Duvara isle yazı yazmak çevreye zarar vermektir. Çevre, insanlar tarafından sevimli ve korunmalıdır. Şair, çocukta sağduyu oluşmasına zemin hazırlamaktadır.

*"Bölök baldar cıgulaar/Diğer çocuklar da düşer
Mendey şımı ayrılıp,/Benim gibi pantolonu ayrılıp,
Dep oylonup kazıktı/Diye düşünüp kazığı
Suurup saldı kayırılıp./ Çekip çıkardı geri dönüp."*

(Kocomberdiyev, 1977, s. 13-14)

"Kazıkça" (Kazıkçık) adlı şiirde de bir empati örneği sergilenmektedir. Yolu üzerindeki kazığa takılıp düşen çocuk tipi, diğer çocukların da kendisi gibi düşmemesi için kazığı yerinden sökerek çıkarmaktadır. Çünkü kendisi düşmüş ve pantolonu yırtılmıştır. Zarar görmüştür. Düşen çocuk, diğer çocukların da kendisi gibi zarar görmesini istememektedir. Bu hümanist bir yaklaşımdır. Çocuğu bencillikten uzaklaştırarak çevresine de faydalı hale getirmeye çalışan bir zihniyettir. Çünkü birbirlerini düşünen insanlar birlik içinde yaşarlar.

2.3. Yardımseverlik

Yardım, birisine yapılan iyilikten yardımseverlik bu iyilikten alınan hazzı ifade etmektedir. Yardımseverlik, insanları birleştiren bir duygudur. İnsanın kendisi dışında başka insanların da iyi olmasına vesile olmasıdır.

*"-Kaydan keldiñ enteñdep,-/Nereden geldin aceyleyle
İy, seketim, Anaşım?/Hı, azizim, Anaş'ım?
-Karmap keldim köçödön/-Yakaladım sokaktan
Mobu ördöktün balasın./İşte bu ördeğin yavrusunu.
Cılañaylak kızartıp/Yalın ayak kızartıp
Üşüptür salasın./Üşütmüş parmağını.
Booruma kısıp cıltam,/Bağırma basıp ısıtayım,
Çolok bolup kalbasın./Çolak kalmasın."*

(Kocomberdiyev, 1977, s. 18)

"Kiçinekey Anaş" (Küçücük Anaş) adlı şiirde sokakta bulunduğu ördek yavrusuna sahip çıkan bir çocuk tipi vardır. Ördek dışarıda parmağını çok üşütmüştür. Öyle ki neredeyse çolak kalacaktır. Çocuk, çok üşüdüğünün farkına varıp çolak kalmaması için onu ısıtmaya çalışmaktadır. Yani hayvana yardım ederek onun zarar görmesine engel olmak istemektedir. Hayvanın hali, onun merhamet duygusunu harekete geçirmiştir. Şiirde, hayvan sevgisi ile yardımseverlik değerleri iç içe geçmiştir.

*"Kiçinekey taandı/Küçücük kargayı
Çoro baktı./Çoro besledi.
Çoronun üyü/Çoro'nun evini"*

*Taanga caktı./Karga beğendi.
Küçtöndü emi/Güçlendi şimdi
Balapan taan./Yavru karga."*

(Kocomberdiyev, 1977, s. 27-28)

“Konok Bolgon Alaca Taan” (Misafir Olan Alaca Karga) adlı şiirden alınan yukarıdaki bölümde Çoro’nun kargaya yaptığı iyilik, yardımseverlik konu edinmiştir. Çoro, yavru bir kargayı evine alarak onu beslemiştir. Kargayı kaderiyle baş başa bırakmayarak ona sahip çıkmıştır. Ona yardım ederek güçlenmesini sağlamıştır.

Şiirdeki birey modeli, merhamet sahibi olmaya ve yardımseverliğe işaret etmektedir.

2.4. Dürüstlük

Dürüstlük, TDK’de “doğruluk” (TDK, 2015) olarak ifade edilmektedir. Dürüstlük, ancak birbirlerine güven duyan insanlar arasında söz konusu olabilir. Çünkü dürüstlüğün temelinde güven duygusu yer alır. Yalan ile bu kavramlar ters düşmektedir.

*"Ukpay aytkan akıldı,/Dinlemeyip verilen öğüdü,
Ulam-ulam bakırdı,/Tekrar tekrar bağırdı,
Tamaşalap enesin/Şaka yapıp annesine
Toguz colu çakırdı./Dokuz kez çağırdı*

...

*Enekelep çakırdı,/Anne diye çağırdı,
"Oy, öldüm!" -dep bakırdı./"Oy öldüm!" - diye bağırdı.
Ene kelip koybodu,/Annesi gelmedi,
"Kalp aytat", -dep oylodu./"Yalan söylüyor", diye düşündü."*

(Kocomberdiyev, 1977, s. 23-25)

“Tentek Ulak” (Haylaz Oğlak) adlı şiirden alınan bölümde annesine yalan söyleyerek eğlenen oğlağın hazin sonu tasvir edilmektedir. Şiirde annesine kurdun geldiğini söyleyip onu dokuz kez kandırarak yanına çağıran haylaz oğlağın ibret verici sonu dikkat çekmektedir. Annesini aynı şekilde sürekli kandırdığı için gerçek bir durumda annesi ona inanmamıştır. Oğlak, yalancılığın bedelini ağır ödemiştir. Çünkü yalan söylemeyi eğlence ile birleştiren oğlağa, annesinin güveni kalmamıştır. O, kendisine yanlış bir eğlence yöntemi bulmuştur. Şiirde insanlara yalan söyleyerek, onları kandırarak eğlenmenin aslında üzücü bir sonucu olan güven kaybı işlenmektedir.

2.5. Çalışkanlık

“Çalışmak” fiilinden türeyen “çalışkan” kelimesi, faaliyet temalıdır. Çalışkanlık, bireyin ve toplumun ilerlemesi için kaçınılmaz bir değerdir. Çalışkan insan, aynı zamanda üretkendir. Çalışmak eylemi, azimle birleştiğinde başarının bileşenleri oluşmuş sayılır. Bilhassa küçük yaşlarda

edinilmesi gereken bu değer, bireyi aktif kılarken toplumun da ihtiyacı olan enerjyi sağlar.

*"Eki kuuray kolunda/İki çalı elinde
Edireñdep kubanı:/Edirekey gibi sevinip:
-Mına, apa, otun, -deyt/-İşte, anne, odun, -diyor
Ünin biyik çıgarıp/Yüksek sesle haykırıp
...
-Baarın kantip apkeldin?/-Hepsini nasıl alıp geldin?
İ, seketim, Ermegim!/Ah, yavrum, Ermek'im!
Enesine arnadı/Annesine ithaf etti
Eñ birinçi emgegin./İlk emeğini."*

(Kocomberdiyev, 1977, s. 13)

“Ermektin Emgegi” (Ermek’in Emeği) adlı şiirden alınan dörtlüklerde küçük bir çocuğun annesine yardım etmek amaçlı çalı topladığı görülmektedir. Buradaki çocuk tipi, çalışkan ve duyarlıdır. Topladığı çalılarla annesini mutlu etmenin yanında kendi başarabilme, üstesinden gelebilme duygularını tatmin etmiştir. Ne de olsa emek olmadan yemek olmaz. Çocuğun bu bilinçli yaklaşımı, örnek teşkil edecek bir davranışı ortaya koymuştur.

*"Çaka menen suu alıp,/Kova ile su alıp,
Almalardı sugarıp,/Elmaları sulayıp,
Cürsöm, körüp çoñ atam/Çalışırken, dedem görüp
-Azamat, -Deyt kubanı./-Aferin, -dedi sevinip."*

(Kocomberdiyev, 1977, s. 6)

“Menin İnim Erkebek” (Erkek Kardeşim Erkebek) adlı şiirde ise yine “çalışkanlık” değerine vurgu yapıldığı görülmektedir. Elmaları sulayan çocuğu dedesi görüp sevinmektedir. Şiirde çalışmak eylemi, açıkça kullanılmıştır. Çünkü hayatın içerisinde sahip olunacak her türlü başarı çalışmaktan geçmektedir. Özellikle çocukların bir şeyler üretme, bir şeyler yapabilme gibi arzuları “aferin, bravo” vb. pekiştiricilerle desteklenmelidir. Bu yaklaşım, çocuğu teşvik edecek onun gayretini ve arzusunu arttıracaktır.

2.6. Sorumluluk

Sorumluluk, TDK’de “kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, sorum, mesuliyet” olarak tanımlanmaktadır (TDK: 2015).

*"Tüş bolgondo Malabay./Öğle olduğunda Malabay,
Cilkıardı sanasa,/Atları saysa,
Biröö cetpeyt karasa,/Biri eksik baksa,
Mına kızık tamaşa!/İşte ilginç şaka!"*

(Kocomberdiyev, 1977, s. 26-27)

“Minip Cürüp Atın İzdegen” (Bindiği Atı Arayan) adlı şiirde ise çobanlık yapan bir çocuk tipi karşımıza çıkmaktadır. Malabay isimli çocuk,

atların sorumluluğunu üstlenmiştir. Onları kontrol altında tutmak onun görevidir. Öğleyin atları saymış ve bir tane eksik çıkmıştır. Bu durum, çocukta kaygı uyandırmıştır. Çünkü o, vazifesini benimsemiş ve önemsemiştir. Atlar, onun sorumluluğu altındadır. Çocuklara kendi hayat tarzına uygun bir biçimde verilecek vazifeler, onun bilinçli ve sorumluluk sahibi bir birey olarak yetişmesine katkı sağlamaktadır. Sorumluluk bilinci gelişen bireyler özgüven sahibi olur. Toplumsal ve bireysel alanda koordine etme becerisini geliştirerek paylaşma yahut başarıya duygularının tatmin edilmesini sağlar.

2.7. Arkadaşlık-Dostluk

Arkadaşlık, iki farklı bireyi sevgi ve saygıya paydasında birleştiren önemli bir değerdir. İnsan, sosyal bir varlıktır. Arkadaşlık-dostluk, kişinin yalnızlık duygusunu ortadan kaldırmaktadır. Sevmek ve sevilmek insanı mutlu kılar. İnsana insan olduğunu hissettirir. Arkadaşlık bağı, herkesle kurulabilecekken dostluk seçilen insanlarla kurulur. Dostluk, arkadaşlığın ötesidir.

*"Suu apkeldim elekke./Su alıp geldim elekle.
Can kirgizdim terekke./Can verdim kavağa.
Meni menen dos bolsoñ/Benim ile dost olursan
Dayım caraym kerekke./Hep işe yararım."*

(Kocoberdiyev, 1977, s. 33)

"Dayım Caraym Kerekke" (Hep İşe Yararım) şiirinde ağaçla dostluk kurmayı isteyen bir çocuk tipi vardır. Hayvanlarla veya bitkilerle kurulan dostluk, çocuğun insanlarla kuracağı iletişimin kalitesini arttıracak ve arkadaşlık bağlarını güçlendirecektir. Yalnız insanla değil, bu evreni paylaştığı diğer canlılara karşı da bir dostluk tutumu içinde olduğu görülmektedir. Çocuk, arkadaşlık-dostluk kurma arzusu içindedir. Kavak ağacına su vererek onu canlandırmıştır; çünkü kendisi ile dost olmasını istemektedir.

*"Toptu ortogo alışıp./Topu ortaya alarak,
Keede toktoy kalışıp./Bazen durup kalarak
Köl betinde köp baldar/Gölün üstünde birçok çocuk
Futbol oynoyt carışıp./Futbol oynar yarışarak."*

(Kocoberdiyev, 1977, s. 31)

"Köl Betinde" (Göl Üstünde) şiirinde ise göl üstünde birlik ve beraberlik içinde futbol oynayan çocuklar tasvir edilmiştir. Oyunlar, çocukları birleştirici bir özellik göstermektedir. Onların arkadaşlık-dostluk bağlarını pekiştirip, yalnızlık ve bencillik gibi olumsuz durumları ortadan kaldırır.

2.8. Cesaret

Cesaret, “güç veya tehlikeli bir işe girişirken kişinin kendinde bulunduğu güven, yiğitlik, yürek ve göz peklığı”dir (Akalin vd., 2005, s. 361). Cesur insan; korku, acı, risk gibi unsurlarla başa çıkabilendir. Değişim ve yeniliklere yatkın, tekdüze bakış açısına mahkûm olmayandır.

*"Kaçabızdı cese da,/Kaçımızı yediyse de,
Kanaattanıp toydubu./Tatmin olup doydu mu?
Dep çoğuldu koyondor:/Deyip toplandı tavşanlar:
-Öttü anın kordugu/-Yetti onun küçümsemesi
-Koyon-Karışkurdan cüz ese/1.Tavşan- Kurttan yüz kat
Arbin bizdin sanıbiz/Bizim sayımız daha fazla
...
Tuş-tuş caktan toroşup,/Her taraftan alıkoyup,
Topuldatıp tebişti./Boğuk ses çıkarıp tepişti.
Kayrat menen birindik/Gayret içinde koalisyon
Kamsız kıldı ceñiştı./Elde etti zaferi."*

(Kocomberdiyev, 1977, s. 35)

“Korkpos Koyonekter” (Korkmayan Tavşancıklar) adlı şiirde güç bakımından kurtla kıyaslanamayacak bir canlı olan tavşanların gösterdiği cesaret örneği işlenmiştir. Kurdun kendilerini küçümsemesi canına tak eden tavşanlar, birlik olarak onu alt etme planı yapmaktadırlar. Bu, tavşanlar için büyük bir cesaret göstergesidir. Planın aksi gerçekleştiği halde, hepsi kurda yiyecek olabilirler; fakat tavşanların cesareti, korkularına galip gelince onlar da kurda galip gelmeyi başarmışlardır. Onlar aslında kurt ile değil korkuları ile yüzleşmişlerdir. Korkarak köşeye sinmek yerine cesur bir tavırla ortaya çıkmışlardır.

Şiirde cesaret değeri vurgulanmaktadır. Tavşanlar, kurdun rahatsız edici tavırlarına maruz kalmak yerine cesur bir davranış sergileyerek rollerin değişmesini sağlamışlardır.

3. SONUÇ

Bir kavram olmaktan öte çocuk, geleceği inşa edecek ve içinde bulunduğu topluma değerler aracılığıyla katkıda bulunacak önemli bir varlıktır. Toplumsal anlamda bir bütünlük ancak ortak değerlere, düşünelere ve inançlara sahip bireyler tarafından sağlanabilmektedir. Durum böyle olunca çocukluk yıllarında verilen eğitimin önemi artmaktadır. Çocuğun o yıllarda yeni yeni şekillenen dünya görüşü, toplumsal değerleri gibi unsurlar doğru yönlendirmelerle desteklenmelidir. Çocuklara yönelen, onların psiko-sosyal gelişiminde etkili olan, düşünme ve kendilerini ifade etme becerilerini geliştiren çocuk edebiyatı bu yönlendirmeler için etkili bir araçtır; fakat bu aracın etkili olması çocuğu esere yaklaştırmaktan geçmektedir. Verilmek istenen mesaj, hedeflenen değerler, çocuksal ifadeler ve düşünceler eşliğinde çocuğa sunulmalıdır; çünkü kuru bir didaktizmin

çocuğa hiçbir etkisi olmayacaktır. Sosyal hayatın gelişimine katkıda bulunacak olan çocuk, temel değerlere doğru bir üslup ve tavırla yönlendirilmelidir. Bu noktada kalemi kuvvetli şair ve yazarlara büyük pay düşmektedir. Öyle ki Kırgız edebiyatı sahasında bu anlamda adeta parlayan bir yıldız olan Turar Kocoberdiyev dikkat çekmektedir. "Kölçüktögü Ay" adlı şiir kitabıyla çocuk edebiyatında bir devrim etkisi yaratmıştır. Şairin seçtiği çocuk tipleri estetik zevke sahip, birtakım değerleri edinmiş bilinçli yahut sonradan bilinçlenmeyi başarmış çocuk tipleridir. Bu başarıda partinin direktifleri doğrultusunda hazırlanan çocuk edebiyatı eserleri içerisinde hızla yerini alan "tabiat sevgisi, çalışkanlık, hoşgörü" gibi değerlerin sunumu etkili olmuştur.

Kocoberdiyev'in "Kölçüktögü Ay" adlı eseri değerler eğitimi bakımından zengin bir eserdir. Eserde yer alan değerler çocuğa hazır bir şekilde sunulmamış, örtük iletilerle çocuğun keşfetmesi sağlanmıştır. Temalar, olayların önüne geçmeyip çocuğun heyecanı nasihatlerle kesilmemiştir. Böylece onun dikkati eksilmeden, giderek artan bir heyecan ve onu son derece eğlendiren mizah ögesi eşliğinde değerler aktarımı gerçekleştirilmiştir. Eserde sırasıyla "sevgi, hoşgörü, yardımseverlik, dürüstlük, çalışkanlık, sorumluluk, arkadaşlık-dostluk, cesaret" olmak üzere sekiz temel değer yer almaktadır. Şairin eserinde yer alan değerlerin daha çok evrensel değerler olduğu görülmektedir. Onu döneminin şairlerinden ayıran taraf da budur. Kocoberdiyev, Sovyet ideolojisi içinde evrensel değerleri öne çıkaran başarılı bir şairdir. O, sanatını Sovyet ideolojisine kurban etmediği için şiir kitabı bu denli başarılı olmuş ve "en iyi lirik şair" unvanını kazanmıştır.

KAYNAKLAR

- Akalın, Ş. H. vd. (2005). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Akmataliyev, A. (2002). *Kırgız Adabiyatının Tarihi*. Bişkek: İlimder Akademiyası Yayınları.
- Bahar, H. İ. (2009). *Sosyoloji* (3. Baskı). Ankara: Uşak Yayınları.
- Çelikkaya, H. (1996). *Fonksiyonel Eğitim Sosyolojisi*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Duman, G. B. (2016). *Kırgız Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Kriter Yayınları.
- Erdal, K. (2009). Eğitim Değerleri Açısından Çocuk Kitapları. *Akademik Bakış* (Uluslararası Hakemli E-Dergisi). 17, 1-18.
- Karabulut, F. (2009). İktidar ve Meşrulaştırma Mücadelesinin Odağı Orta Asya: Sovyetlerin Dil ve Eğitim Politikaları. *Bilgi*, 50, 65-96.
- Karatay, H. (2010). Değer Aktarımı Açısından Yerli ve Yabancı Çocuk Edebiyatı Ürünleri. *38. ICANAS, Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi*, 2(0). 939-948.
- Kocoberdiyev, T. (1977). *Kölçüktögü Ay*. Frunze: Mektep Basması.

- Şener, H. (2007). Hayriyye-i Nâbi'de Aktarılan Değerler. *Turkish Studies. International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. 8 (1), 2501-2524.
- Şimşek, T. (2002). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Rengârenk Yayınları.
- Şimşek, T. (2014). *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- TDK. (2015). *Büyük Türkçe Sözlük*. 15 Kasım 2017, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts
- Uygur, E. (2011). Sovyetler Döneminde Azerbaycan Toplumunun Yeniden Yapılanmasında Edebiyat Adamlarının Rolü. *Türk Yurdu*, 31 (287), 156-159.
- Yazıcı, K. (2006). Değerler Eğitimi'ne Genel Bir Bakış. *TÜBAR (Türklük Bilimi Araştırmaları)*, 19, 500-522.
- Yılmaz, O. (2013). Fatih Erdoğan'ın Eserlerinin Eğitsel Değerler Açısından İncelenmesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi.
- Yudahin, K. K. (1994). *Kırgız Sözlüğü*. Cilt: I (A-J). (A. Taymas Çev.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. (3. Baskı).
- Yudahin, K. K. (1994). *Kırgız Sözlüğü*. Cilt: II (K-Z). (A. Taymas Çev.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. (3. Baskı).